

Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ

**Матеріали
XXIX наукової конференції
здобувачів вищої освіти**

Випуск 45

С Т А Т Т І

Одеса – 2023

УДК: 001:005.745
I – 90

Збірник містить **статті** окремих учасників **XXIX** наукової конференції здобувачів вищої освіти **«Історичний досвід і сучасність»**.

Редакційна колегія збірника:

Богданова І. М., докто педагогічних наук, професор,
Букач В. М., кандидат історичних наук, приват-професор,
Наумкіна С. М., доктор політичних наук, професор,
Сокаль М. А., кандидат філологічних наук, доцент,
Сухотеріна Л. І., доктор історичних наук, професор.

Відповідальний редактор – Букач В. М.

Друкується за рішенням Вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» від 25 травня 2023 року, протокол № 12.

(С) Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (м. Одеса), 2023.
(С) Букач В. М., упорядник, 2023.

Організація взаємодії команди психолого-педагогічного супроводу в інклюзивному процесі має бути заснована на принципах взаємоповаги, довіри та взаємодопомоги. Кожен фахівець повинен мати чітко визначені обов'язки та ролі в команді. Результативність команди психолого-педагогічного супроводу залежить від правильного розподілу дій усіх її членів. Для досягнення цілі важливо сформувані позитивні стосунки між учасниками команди.

Отже, інклюзивна освіта вимагає радикальних змін від закладів освіти. Вона передбачає істотні зміни в культурі, політиці та практичній діяльності закладів освіти, а також створення інклюзивного освітнього середовища – умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку дітей з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

-
1. Годованець Н. Ю. Команда психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, *На урок*. 2022.// <https://naurok.com.ua/prezintaciya-komanda-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditey-z-oor-280764.html>
 2. Інвалідність та суспільство: навчально-методичний посібник./ За заг. редакцією Байди Л. Ю., Красюкової - Еннс О. В. Київ: НАІУ, 2012. 216 с.
 3. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: НУ ім. І. Огієнка, 2016. 164 с.
 4. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
 5. Саламанська декларація та рамки дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами. 1994 рік. *Верховна Рада України*. // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text

К. К. КОСТАНДІ - ПЕДАГОГ

Данилишина К. С.

У жовтні 2022 року виповнилося 170 років від дня народження Кириака Костянтиновича Костанді – одного з найвідоміших художників південного

регіону кінця XIX – початку XX століть, основні етапи життя і творчого шляху якого нерозривно пов'язані з Одесою. Зусиллями цього видатного митця, педагога, громадського діяча була сформована своєрідна одеська школа живопису. Він був одним із організаторів заснування музею витончених мистецтв в Одесі в 1899 році (нині – Одеський художній музей).

Кириак Костанді народився в 1852 році в селі Дофінівка Херсонської губернії (нині Одеської області) в родині рибалки. Він був шостою дитиною в сім'ї православних греків. [5] Після смерті батька у пошуках засобів для існування майбутній майбутній художник в 1862 році виїхав до Одеси, де працював у бакалійній крамниці, у винних погребках. [6] Проте, кожну вільну хвилину він замальовував сценки побачених подій. Найчастіше робив це на стіні в погребках, крейдою, вугіллям або олівцем. У 1870 році К. Костанді почав відвідувати безплатні класи малювальної школи і в 1871 році став її учнем. У 1884 році картиною «У хворого товариша» дебютував на XII виставці Товариства пересувних художніх виставок, у склад якого був обраний в 1897 році. [1, с. 4 - 5]

Будучи студентом Петербурзької Академії мистецтв, К. Костанді був запрошений викладати в Одеській школі малювання і з лютого 1885 року працював старшим викладачем. Тут він пропрацював до кінця життя.

В 1879 – 1881 роках К. К. Костанді відвідував педагогічні курси при Академії мистецтв, які готували викладачі малювання для середніх навчальних закладів. [7, с. 12] За роки педагогічної діяльності видатний майстер розкрив і сформував багатьох талановитих художників. К. Костанді на початку викладання стикнувся з великими проблемами в Одеській школі малювання: до 1885 року тут працювали викладачі, які були далекі від існуючих на той час демократичних методів викладання малювання, деякі з них не мали, навіть, належної професійної підготовки; у школі була зовсім відсутня чітка система викладання. Головним методом навчання в школі було копіювання з оригіналів пейзажів фантастичної природи. Згодом, за сприяння Г. А. Ладигенського, усі старі викладачі були звільнені, на їх місце

прийшли нові педагоги – молоді художники, які нещодавно закінчили Петербурзьку Академію мистецтв. [7, с. 26]

Заслуга К. Костанді як педагога-художника є в тому, що він зміг глибоко, всебічно розібратися у новій програмі і на її основі створити власний перелік знань та відповідних вправ, завдяки яким вчив та виховував майбутніх художників. Згодом в Одеській школі змінилися програми, а сама школа в 1899 році була перетворена у художнє училище. Згідно з цим змінювалась, вдосконалювалась система викладання К. Костанді, але його художній метод, його підхід до мистецтва, його відношення до нього, як цілі всього життя завжди залишались незмінні.[7, с. 33]

К. Костанді був відомий як художник зі сталими естетичними поглядами та прогресивним сприйняттям всесвіту, як послідовник ідейного реалізму. Він досить успішно поєднував в собі терпіння вчителя, розум вихователя та талант живописця. В той же час людина в ньому доповнювала художника, художник прикрашав людину, а вчитель передавав якості того й іншого своїм учням Ці дорогоцінні якості справжнього педагога-художника та ще й висока ерудиція, душевність та скромність зробили К. К. Костанді самим популярним та авторитетним викладачем Одеської школи малювання. Нажаль, він ніколи не писав про особливості свого викладання, але по спогадах його учнів, а також по їх учнівських роботах, яких збереглось доволі багато, можливо узагальнено відтворити систему навчання майстра. [7, с. 28]

Система малювання, яку К. Костанді створював, на практиці зводилася к чіткому та зрозумілому будуванню форми у просторі. Він з перших кроків хотів розвинути в учнях художній смак, уводячи від усього крикливого, манерного, химерного.

Митець хотів, щоб учень ідеально опанував своє ремесло. В той же час він розвивав і творчі можливості майбутнього художника, його внутрішні сили, бо був переконаний, що тільки при поєднанні професіоналізму, майстерності та щирого відношення до мистецтва, можливо зробити

живописця, графіка чи скульптора справжнім творцем прекрасного. Він вважав, що холодний погляд і відсутність вмінь роблять витвір непотрібним ні для кого. [7, с. 29]

Справи в школі йшли настільки добре, що в 1890 році І. Ю. Репін повідомив В. В. Стасову, що в Одесі, в школі малювання, К. Костанді дуже гарно та успішно веде свій клас, що результати приголомшливі!. [6] Учень К. К. Костанді Б. І. Егіз – відомий художник-портретист згадував, як І. Ю. Репін говорив учням Академії мистецтв з Одеси, що К. К. Костанді може дати своїм учням не менше будь-кого з викладачів академії, а в деяких питаннях – навіть більше. [4, с. 132]

К. Костанді дуже любляв світлотіньовий тональний малюнок і цю любов намагався передати своїм учням. Про це свідчать класні роботи Є. І. Буковецького (1891 р.), С. Ф. Колеснікова (1900 р.), В. І. Синицького (1915 - 1918 рр.), відмінні гарною будовою та тонкими світлотіньовими нюансами. [7, с. 30] Він приділяв тону так багато уваги тому, що знання тону допомагало учню більш конструктивно будувати форму. Майстер вважав, що, так як предмети, існуючі в природі, мають тривимірний вимір та завжди знаходяться під певним кутом к витоку світла, то пластична форма найбільш повно може бути виражена тільки перспективою та світлотінню. [7, с. 43]

Проводячи навчання малюнку з природи, Кириак Костанді в той же час привчав учнів до роботи «від себе», пропонуючи їм частіше малювати на пам'ять. Це збагачувало їх зоровий досвід та творчу уяву. Він не рекомендував учням робити форму відкритим кольором, незмішаними фарбами, щоб уникнути ілюзорної, оптичної, зорової передачі природи. [7, с. 32]. Його учень художник В. А. Горб відмічав, що сильною стороною школи К. Костанді була «портретність» всього намальованого, що важливою настановою була точність передачі побаченого. [2, с. 7] Митець дійсно намагався навчити майбутнього художника передавати природу так, як він її бачить, але обов'язково, беручи до уваги те, як вона існує в дійсності. Перед тим, як почати працювати фарбами, учень був зобов'язаний спершу

промалювати модель вугіллям чи пензликом, щоб правильно знайти загальне розміщення натури на полотні, виявити її пропорції в співвідношенні частин к цілому. [7, с. 33] В той же час К. Костанді був противником детальної розробки малюнка, який готується для виконання олією. Він ніколи не нав'язував певного кольорового рішення, тієї чи іншої манери письма. В майстерні К. Костанді, як згадував В. Горб, завжди прагнули писати світло, завжди шукали красоту кольору. [2]

Відмінною особливістю Костанді-вихователя було його вміння відшукати шлях до серця учня, готовність прийти йому на допомогу і добрим словом, і корисною порадою, а якщо треба, то й походатайствувати про звільнення від сплати за право навчання. [4, с. 132]

Педагогічна система Кириака Костанді не передбачала якихось готових рецептів, а була спрямована на те, щоб озброїти майбутнього художника глибокими професійними знаннями, дати йому можливість згодом самому зрозуміти ту правду життя, котра складає суть справжньої краси навколишнього світу. Борис Егіз відмічав, що викладач Академії мистецтв, видатний художник-портретист та педагог П. П. Чистяков відзначав талант К. Костанді вчити учнів розмовляти з природою, відчувати таємниці її художньої сутності. [4, с. 132]

Діяльність К. Костанді, як педагога, не обмежувалась стінами однієї школи малювання. На протязі багатьох років він викладав малювання в Одеській жіночій гімназії. Докладав багато зусиль для покращення постановки художньої освіти в середніх навчальних закладах.

К. К. Костанді був не тільки невтомним трудівником, але й турботливим сім'яниним та батьком, відданим другом і мудрим вчителем. [6] Для утримання великої родини багато працював як педагог. Активна громадська діяльність голови Товариства південноросійських художників (ТПРХ), членство у Літературно-артистичному товаристві, участь у виставках «передвижників» забирали багато часу, що певною мірою обмежувало

особисту творчість. [5] Але він встигав творити, за що здобув пошану серед критиків, колег та учнів.

Як свідчать учні, майтер завжди тихим голосом, спокійними манерами, терплячістю, м'якістю та методичністю домагався у своїх учнів прийняття ґрунтовності у розумінні мистецтва. Коли входив до класу, всі разом вшухали, ловили кожне слово, кожен погляд, зауваження або повчання. Причина цього зовсім не в суворості, а в авторитеті, який мав К. Костанді у учнів. Найкращим моментом у навчанні вони вважали перерви, коли можна було послухати вчителя.

На початку ХХ століття К. Костанді був уже знаним художником і педагогом. В 1907 році Імператорська академія мистецтв оцінила митця, його відданість художній царині, обравши своїм академіком.

23 березня 1917 року 65-річний художник та педагог прийняв новий виклик – пристав до виконання обов'язків зберігача міського Музею красних мистецтв: це не тільки зміна експозиції, з якої він почав свою роботу, а ще приймання нових експонатів, організація виставок, усіляке листування, складання щорічних звітів про діяльність музею, величезне адміністративне та господарське навантаження. При тому, що у 1918 році штат Міського музею красних мистецтв складався всього лише з трьох людей. [3, с. 12]

Кириак Костянтинович Костанді помер 31 серпня (18 жовтня) 1921 року після затяжної хвороби.

-
1. Афанасьев В. Кириак Константинович Костанди (1852 – 1921). *Электронная библиотека Одесского художественного музея*. 26 с. / <http://ofam.od.ua/pdf/kostandi-afanasiev.pdf>
 2. Горб В. А. Костанди К. К. Последние годы: Очерк (рукопись). Одесса: ОХМ, 1965. 56 с.
 3. Дмитренко О. 100 років потому. Кириак Костанді. Одеса: ОХМ, 2021. 130 с.
 4. Егіз Б. Спогади про К. К. Костанді. *Сторчай О. Матеріали до творчої біографії Кириака Костанді*. Архів. С. 132 – 137. // <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39394/10-Storchay.pdf?sequence=1>
 5. Лозинская Р. Кириак Константинович Костанди. *Украина*. // <https://artchive.ru/kyriakkostandi/biography>
 6. Магла Н. «Фарби південного краю»: до 165-річчя від дня

- народження К. К. Костанді. *Одеський краєзнавець*. 2017. 15 жовтня.// raevedodessa.blogspot.com/2017/10/165.html
7. Шистер А. Н. Кириак Константинович Костанді. *Електронна бібліотека Одеського художественного музею*. 136 с. // <http://ofam.od.ua/pdf/kostandi-shister.pdf>

РОЛЬ МУЗИКИ У ФОРМУВАННІ ДУХОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Барновська В., Букач В. М.

У сьогоднішній музиці вже як невід'ємна частина людства. Виходячи з дому, ми можемо почути музику будь-де: у супермаркеті, громадському транспорті, торговельних центрах, ресторанах, на будь-якому заході. Адже вона створює саму атмосферу, створює гарний настрій, нашої нашої спогоди; іноді мелодія або слова спонукають нас на роздуми, пізнання свого внутрішнього світу. Ми спостерігаємо у суспільстві тенденцію медитації під музику, яка набирає широкої популярності, особливо серед молодшого покоління. Задача формування духовної культури молодого покоління є особливо актуальною на сучасному етапі розвитку суспільства.

«Пізнання світу почуттів неможливе без розуміння й переживання музики, без глибокої духовної потреби слухати музику й діставати насолоду від неї, – писав В. О. Сухомлинський. – Без музики важко переконати людину, яка вступає у світ, у тому, що людина прекрасна, а це переконання, по суті є основою емоційної, естетичної, моральної культури». [7, с. 153]

Музика сприяє вираженню і передачі емоцій, почуттів, думок і настрою людей, вона є особливим засобом спілкування, допомагає формуванню світогляду особистості, самовираженню та самопізнанню. [3, с. 133]

Музика як один із видів мистецтва надає величезні можливості для розвитку творчості людини, формування її світогляду, особистості та моральних якостей. Також музика є засобом пізнання навколишнього світу та